

WZORY
RYSUNKÓW TECHNICZNYCH
DLA SZKÓŁ.

NAKŁADEM
WŁADZY EDUKACYJNEJ KRÓLESTWA POLSKIEGO
WYDANE.

C Z Ę Ś Ć V^{ta}.

Cena kopiejek srebrem 45.

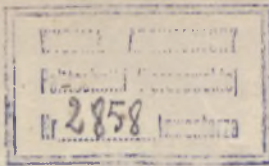
WARSZAWA.
1862.

1844

THE STATE OF NEW YORK

IN SENATE

JANUARY 1844

Rysunek mappowy łączy się ściśle z geografią, miernictwem, budownictwem, rolnictwem i sztuką wojenną. Przemysł i handel obejść się nie może bez mapp i planów, a każdy prawie zawód mniej więcej onych używa. Aczkolwiek rysować mappy i plany jest rzeczą inżyniera i geometry, jednakże każdy człowiek oświecony znać po-

winien takowy rysunek: znajomości zaś najłatwiej i najdokładniej nabędzie przez rysowanie. Do nauki tego rysunku szczególnież technicy przykładać się powinni; bo piękny i czysty rysunek nie tylko przyjemniej i wyraźniej, ale co większa dokładniej rzecz wystawia.

WSTĘP.

Wyobrazenie części ziemi na płaszczyźnie w rzucie poziomym zowie się *mappą* lub *planem* *).

Kilka jest różnych gatunków mapp według użytej podziałki czyli skali. Stosunek odległości na mappie do odległości rzeczywistych na ziemi stanowi tę podziałkę.

Podziałka im będzie mniejszą, tém mniej przedmiotów obejmie mappę; jeżeli zaś przedmioty nie zmieszczą się podług właściwego im rzutu, użyjemy na ich wyrażenie znaku.

Wyobrażenia sporządzone na podziałkę większą jak $\frac{1}{5000}$ naturalnej wielkości, na których wyrazić można zabudowania, parkany, drogi, studnie, załamki drobne wód, pojedyncze drzewa i t. p. zowią się *planami*.

Wyobrażenia zaś na skalę mniejszą, to jest, $\frac{1}{5000}$ do $\frac{1}{100000}$ naturalnej wielkości, zowią się *mappami ekonomicznymi*; na tych oznaczone być powinny oprócz zabudowań, ważniejsze szczegóły ziemiaństwa dotyczące, podziały gruntów wszelkiego rodzaju i granice.

Mappy na skalę jeszcze mniejszą czyli około $\frac{1}{500000}$ i $\frac{1}{1000000}$ nat. wiel. zowią się *topograficznymi*, i wystawiać mają: granice lasów, pol, łąk, bagien, każdą górę, drogę, strumyk, wieś, pojedynczy folwark, bezwzględnie na granice szczegółowych posiadłości.

Nakoniec mappy na skalę $\frac{1}{2000000}$ naturalnej wielkości i mniejsze zowią się *geograficznymi*, a na nich w miarę miejsca wystawiają się główniejsze pasma gór, większe rzeki, lasy, według właściwego im rzutu, zaś miasta, wsie i t. p. znakami.

*) Różnica pomiędzy *planem* a *mappą* nie jest ściśle oznaczoną. W ogólności używa się wyrazu *mappa* w przypadkach gdy rysunek obejmuje większą zamkniętą w pewnych granicach całość np. mappa kraju, powiatu, wsi; *plan* zaś jest to rysunek wyobrażający część takiej całości często nieograniczoną np. plan okolicy, bitwy, miasta, rzeki, drogi, kanału i t. p.

Mappy trzymające środek pomiędzy dwoma ostatnimi rodzajami zowią *półtopograficznymi* *).

Często mappy i plany sporządzane bywają w celu wykazania własności okolic pod względem fizycznym lub przemysłowym, a wtedy odpowiednie przybierają nazwiska. I tak są mappy: *hydrotechniczne, hydrograficzne, petrograficzne, pocztowe, drożne, leśne, wojenno-operacyjne* i t. p.

Mappy i plany co do rysunku mogą być dwojakie: *jednobarwne* i *różnobarwne*.

I. *Jednobarwne, czarne*, rysowane są piórem i tuszem czarnym, używając kresek ciągłych, przerywanych i kropek oraz znaków dla oznaczenia własności gruntu. Sposób ten jest bardzo ważnym, gdyż się używa przy rytowaniu na miedzi lub kamieniu.

II. *Różnobarwne*, a) *wypracowane*. Brzegi przedmiotów obwodzone tuszem lub kolorem, przedmioty zaś same lub ich znaki na tle bladym przytego koloru, wyrabiane kolorem ciemniejszym:

b) *zwyczajne* czyli *sposobem skróconym*. Brzegi przedmiotów obwiedzione bladym tuszem lub ołówkiem; tła zakładane gładko kolorem wedle przepisu lub zwyczaju. W obu ostatnich sposobach dają się cienie rzucone kolorem lub bladym tuszem jak to wzór okazuje.

Wzory i objaśnienia następujące, okazują jak przedmioty rozmaite oddać wypada. Sama zaś nauka sposobu rysowania i ułatwień przy wykonywaniu rysunku, należy do ustnego wykładu nauczyciela rysunków.

*) U nas przyjęte są skale następujące:

Do planów hydrotechnicz. i drogowych	2500 sażeni	na 21 cali ross.	$\frac{1}{10000}$
Do mapp ekonomicznych	50 prętów	na 1 ławkę, czyli	$\frac{1}{5000}$ nat. wiel.
	albo 100	— — — — —	$\frac{1}{10000}$ „ „
Do mapp topograficznych	500 sażenów	ross. na 1 cal ang.	czyli $\frac{1}{42000}$
półtopograficznych	1500	— — — — —	$\frac{1}{120000}$
geograficznych	15 werst. ross.	— — — — —	$\frac{1}{300000}$

744 (075)

OPISANIE I OBJAŚNIENIE TABLIC.

TABLICA I.

Wystawia szczegółowo sposób jednobarwnego oznaczenia rozmaitych przedmiotów na planach, mappach ekonomicznych i topograficznych; niektóre jednak znaki zamieszczane są także na mappach geograficznych.

Ponieważ często używają się mapy wydane w krajach obcych i zdarza się potrzeba zrozumienia wyrazu obcego, objaśniającego znak topograficzny: podajemy przeto w czterech językach nazwiska przedmiotów wyrażonych rysunkiem na tablicy I.

1. Staw.	2. Jezioro.	Прудъ.	Озеро.	Etang.	Lac.	Teich.	See.
3. Zalew.		Водополь.		Inondation.		Ueberschwemmung.	
4. Most mурованы.		Каменный мостъ.		Pont en pierre.		Steinbrücke.	
5. — drewniany.		Деревянный мостъ.		— en bois.		Holtzbrücke.	
6. — na łyżwach.		Мостъ на судахъ.		— de bateaux.		Schiffbrücke.	
7. Izbice.		Быки для моста.		Brise glaces.		Eisbrecher.	
8. Przewóz.		Перевозъ.		Bac.		Fähre.	
9. — czółnaml.		— на лодкахъ.		Passage.		Ueberfahrt.	
10. Bród pleszy.		Бродъ пшій.		Gué à pied.		Durchgang.	
11. — konny.		— конный.		— à cheval.		Durchfahrt.	
12. Most pływający.		Плывучій мостъ.		Pont volant.		Fliegende Brücke.	
13. Początek spławu.		Начало судоходства		Rivières navigables.		Schiffbarwerden.	
14. Katarakta.		Порогъ.		Chute d'eau.		Ueberfall.	
15. Kierunek blegu.		Знакъ теченія воды		Direction des courans.		Stromrichtung.	
16. Szluza mурована.		Каменный шлюзъ.		Ecluse en pierre.		Massive Schleuse.	
17. Szluza drewniana.		Деревянный шлюзъ.		Ecluse en bois.		Hölzerne Schleuse.	
18. Tama.		Плотина.		Digue.		Buhne.	
19. Piaski.		Пески.		Sables.		Sand.	
20. Port.		Портъ.		Port.		Hafen.	
21. Przystań na okręta liniowe.		Пристань для линейныхъ кораблей.		Mouillage de vaisseaux de ligne.		Ankerplatz grosser Schiffe.	
22. Przystań na okręta małe.		Пристань для малыхъ кораблей.		Mouillage de petits vaisseaux.		Ankpt kleiner Schiffe.	
23. Znak morskie.		Морские знаки.		Balisess.		Zeichen.	
24. Ukryte skały.		Сокрытыя скалы.		Récifs.		Felsriff.	
25. Połow ryb.		Рыбная ловля.		Pêcheries.		Fischerei.	
26. Skały.		Скалы.		Rochers.		Felsen.	
27. Parów.		Рутвина.		Ravin.		Schlucht.	
28. Gościńiec bity.		Большая дорога.		Chaussée.		Chaussée.	
29. Trakt.		Трактъ.		Route.		Strasse.	
30. — pocztowy.		Почтовый трактъ.		— de poste		Poststrasse.	
31. Droga.		Дорога.		Chemin.		Fahrweg.	
32. — brukowana.		— мостовая.		Chemin pavé.		Gepflasterter weg.	
33. Grobla.		Гребля.		Digue.		Damm.	
34. — z okrągłymi kół.		— изъ круглыхъ колець.		— en bois.		Knippeldamm.	

35. Ścieżka.	Тропинка.	Sentier.	Fusssteig.
36. Cmentarz.	Кладбище.	Cimetière.	Kirchhof.
37. Piechota } Wojsko	Инфантерія.	Infanterie.	Fussvolk.
38. Konnica }	Кавалерія.	Cavallerie.	Reiterei
39. Linia marszu.	Походная линия.	Ligne de marche.	Marschlinie.
40. Potyczka.	Сраженіе.	Combat.	Gefecht.
41. Bitwa wygrana.	Баталя выигранная	Bataille gagnée.	Gewonnene Schlacht.
42. — przegrana.	— проигранная.	— perdue.	Verlorene Schlacht.
43. Kwatera główna.	Главная квартира.	Quartier général.	Hauptquartier.
44. Odwach.	Караульня.	Corps de garde.	Wache.
45. Park artylleryj.	Паркъ артиллеріи.	Parc d'artillerie.	Artilleriepark.
46. — żywności.	— продовольств.	— de vivres.	Proviandpark.
47. — saperów.	Паркъ саперовъ.	— de sapeurs.	Sapeurpark.
48. — wozów.	Паркъ обоза.	— de charrois.	Wagenpark.
49. Zastęki.	Заборъ.	Haies	Verhaue.
50. Okopy.	Окопъ.	Retranchemens.	Verschanzung.
51. Reduta.	Укрѣпленіе.	Fort.	Redoute.
52. Bateria działowa.	Батарея орудій.	Batterie de canons.	Kanonenbatterie.
53. — moidzlerzów.	Батарея мортирей.	Batterie de mortiers.	Mörserbatterie.
54. Krzyż.	Крестъ.	Croix.	Kreuz.
55. Dom osobny	Домъ особый.	Maison isolée.	Einzelnes haus.
56. Karczma.	Корчма.	Cabaret.	Krug.
57. Folwark.	Хуторъ.	Ferme.	Meierey.
58. Kaplica	Маленькая церковь.	Chapelle.	Kapelle.
59. Kościół osobny.	Церковь особная.	Eglise isolée.	Einzelne Kirche.
60. Telegraf.	Телеграфъ.	Telegraphe.	Telegraph.
61. Znak trygonometryczny.	Тригонометрический пунктъ.	Point trigonometrique.	Trigonometrischer punkt.
62. Poczta.	Почта.	Lieu de poste.	Posthaus.
63. Wiatrak.	Вѣтреная мельница.	Moulin à vent.	Windmühle.
64. Młyn.	Мельница.	Moulin.	Mühle.
65. — pływający.	— плывучая.	— flottant.	Schwimmende mühle.
66. Tartak.	— пильная.	Moulin à scie.	Saagemühle.
67. Papiernia.	Бумажный заводъ.	Moulin à papier.	Papiermühle.
68. Kuźnia.	Кузница.	Forge.	Eisenwerk.
69. Huta żelaza.	Железный заводъ.	Fonderie de fer.	Eisenhütte.
70. — ołowiu.	Свинцовый заводъ.	Plomberie.	Bleyhütte.
71. — cynku.	Цинковый заводъ.	Fonderie de zink.	Zinkhütte.
72. — szklana.	Стекланный заводъ.	Verrerie.	Glasshütte.
73. Warzelnia soli	Соловарня.	Saline.	Salzwerk.
74. Piec wapienny.	Известковый печн.	Chaufour.	Kalkofen.
75. Popielarnia.	Зольный заводъ.	Cendrier.	Aschenbrenner.
76. Cegielnia.	Кирпичный } за- Угольный } водъ.	Briquetterie.	Ziegelofen.
77. Węglarz.	Кохлеръ.	Charbonnier.	Koehler.
78. Smolarnia.	Смольный заводъ.	Goudronnerie.	Theerofen.
79. Leśniczy.	Домъ лѣсничаго.	Forestier.	Förster.
80. Szalnarz.	Дровосѣкъ.	Bucheron.	Holtshauer.
81. Kopalnia żwiru.	Добываніе хрища.	Carrière de gravier.	Kiesgrube.
82. — kawienu.	Каменоломня.	Carrière.	Steingrube.
82. — wapna.	Добываніе извести.	Bassin à chaux.	Kalkgrube.

83. Kopalnia węgla.	До бываніе каменна-го угля.	Mine de charbon.	Kohlengrube.
84. — torfu.	Добываніе торфа.	Tourbière.	Torfgrube.
85. — metall.	Рудокопня.	Mine.	Bergwerk.
86. Granica kraju.	Граница Государства.	Frontière du pays.	Landesgraenze.
87. — prowincyi.	Граница области.	Limites des arrondissemens.	Provinz graenze.
88. — powiatu.	Граница уезда.	Limites des districts.	Kreisgraenze.
89. — wsi.	— деревни.	Limites des villages.	Dorfgraenze.
90. — sporna.	— подлежащая спору.	Limites controverses.	Streitige Graenze.
91. Miedza.	Мѣжа.	Limites des champs.	Ackergraenze.
92. Koplec graniczny.	Пограничный кургань.	Borne.	Graenzhaufen.
Kamień graniczny.	Пограничная грань		Graenzstein.

TABLICA II.

Naucza rysowania przedmiotów sposobem różno-barwnym na mappach i planach.

Kolory potrzebne do wykonania takich rysunków są: Tusz czarny, Bister, Karmin, Bleu de prusse (niebieski) i Gunmigutta (żółty). Używając już to czystych czyli pojedynczych, już to zmieszanych kolorów, oddać można wszelkie odcienia według przyjętego zwyczaju lub przepisu *).

Celem skrócenia pracy najczęściej przedmioty na mappach i planach różnobarwnych zakładają się tylko równą powłoką kolorową jak środek wzoru naucza. Lecz jeżeli rysunek ozdobić wykonąć zechcemy, należy na jednostajnej powłoce lasów dać rzuty drzew, wycieniować rzeki, bagna, dać rzucik na łąkach i t. d.

W ogólności przy kolorowaniu na to uwagę zwrócić:

- 1, aby tła założone były równo i jednostajnie;
- 2, aby dać różnym kolorom pewną zgodę i zawisłość tak co do jasności, jako też stopniowania barwy.

Kolorem także odróżniają się posiadłości, np. grunta dworskie od chłopskich, rządowe od prywatnych, miejskie od wiejskich i t. p. a wtedy tablica objaśniająca znaczenie kolorów jest potrzebną na mappie.

*) Dla uniknięcia mieszania, które z powodu różnego chemicznego składu farb nie zawsze wypadają czyste, używać z korzyścią można większej liczby kolorów np. Terre de sienne, Miniia, Cynober, Vert végétal i t. p.

TABLICA III.

Tablica ta obejmuje wyłącznie sposób przedstawiania gór, będącą częścią najtrudniejszą rysunku topograficznego. Przeznaczenie wzorów nie dozwala rozwinąć obszernie teorii tej części.

Wzór przedstawia różne postacie gór. Porównanie rzutów poziomych tych postaci z ich przecięciami, daje ogólne wyobrażenie o zasadach rysowania. Należy wystawić sobie górę przeciętą pewną liczbą płaszczyzn poziomych w odległościach równych np. co 6 lub 10 stóp. Rzut poziomy śladów przecięcia się tych płaszczyzn z powierzchnią góry, utworzy krzywe zwane *liniami poziomemi*. Pomiedzy temi poziomemi wyraża się spadek góry za pomocą linijek *prostopadłych* do poziomych. Stopnie spadku wyrażają się stosunkiem czarnego do białego czyli rozmaity grubością kresek spadkowych, jak to okazuje figura z napisem: *stopniowanie w oznaczaniu pochyłości*.

Sprowadzając postaci gór do kształtów najprostszych, przedstawione są jako pierwiastki następujące kształty: *Ostrokrąg, ostrokrąg ze spadkiem wklęsłym, odcinek kuli, odcinek ostrokręgu, i wzajemne ich złączenie*.

Trzy wzory okolic górzystych służą do wprawy w rysowanie.

Sposób dawniejszy francuzki cieniowania gór jako nieodpowiedni celowi wyszedł z używania.

TABLICA IV.

Piękne i stosowne opisanie mapp i planów nadzwyczaj zdoła rysunek. Szczególną więc uwagę na to zwrócić należy.

Wyraźność pierwszym jest warunkiem opisanego: dla tego z pomiędzy licznych gatunków pism, dwa tylko najprostsze powinny być używane, to jest: rzymskie (pionowe i pochyłe) oraz półdruk. Głoski pism obu gatunków podają się na tablicy IV podług uznanego najpiękniejszego kształtu, a dla łatwiejszego zrozumienia stosunków i porównania pojedynczych części, głoski te wpisane są w siatkę kwadratów, biorąc $\frac{1}{6}$ wysokości głoski, równą grubości laski.

TABLICA V.

Wzór mapy topograficznej; wystawia okolice Bielan ($\frac{1}{20000}$ nat. wiel.)

Na téj tablicy lasy odmiennym zrobiono sposobem jak wyżej podany na tab. I. Sposób ten najprzód użyty na sztychowanej wielkiej mappie Francji jest także piękny i wyrazisty a nie trudny do wypracowania.

Sposób dawny wyrażania lasów małemi drzewkami lub krzaczkami, jakoby z boku w rzucie pionowym widzianymi, wcale się już nie używa; przyjęto powszechnie zasadę przedstawiać wszystko na mappach i planach w rzucie poziomym.

TABLICA VI.

Wzór mapy ekonomicznej na podziałkę $\frac{1}{6000}$ natur. wielkości.

Na téj mappie wszystkie przedmioty wystawione są podług zasad, podanych na tablicy I. Chcąc tę mapę przerobić na kolorowaną użyć należy wskazanych na tablicy II wyrażeń barwistych.

Bliższych objaśnień wzór ten niepotrzebuje gdyż szczegóły podane zostały w opisaniiu tablic I., II., III. i IV. Nadmienić wypada, że na mappach ekonomicznych, zwykle góry i pochyłości gruntu, nie są oznaczone aby nie szkodziły wyrazności podziału gruntów. Przy umiejętnem jednak zastosowaniu rysunku do miejscowości, można bez szkodenia wyrazności, a z pożytkiem dla gospodarza oznaczać góry i pochyłości na mappach ekonomicznych.

Nie podaje się wzoru na mapy geograficzne, na których rysunek jest bardzo prosty; wyrażają się miejsca kołeczkami lub prostokątami w miarę ich ważności — rzeki, wody i drogi według właściwych zakrętów liniami, granice kropkami. Główną ozdobą takiéj mapy jest pismo równe i piękne wedle ważności miejsc stopniowane.

Za wzór mapp geograficznych służyć może mappa Królestwa Polskiego przez *Engelhardta* w Berlinie wydana.

UWAGI OGÓLNE.

Na każdéj mappie zamieszczone być powinny: podziałka, kierunek północy i tytuł.

Podziałka. Na mappach geograficznych i topograficznych używa się podziałki pojedynczój jaka jest na tab. V; na mappach zaś ekonomicznych i planach używa się podziałek złożonych jak na tab. VI: z nich bowiem dogodniej brać można cyrklem drobniejsze podziały.

Dokładność rozmiaru, delikatność i równość linii, są warunkami dobrej podziałki.

Kierunek północy wyobraża się na mappach ekonomicznych i planach strzałką którój koniec ostry oznacza północ wskazaną przez igłę magnesową. Wiadomo że igła zbacza od prawdziwój północy; często więc dla więkzój dokładności zboczenie to jest także nakreślone jak na tab. VI.

Bez oznaczenia kierunku igły magnesowój nie moglibyśmy nadać mappie właściwego położenia i porównać jój z okolicą. Na mappach geograficznych i topograficznych oznaczają się południki i równoleżniki.

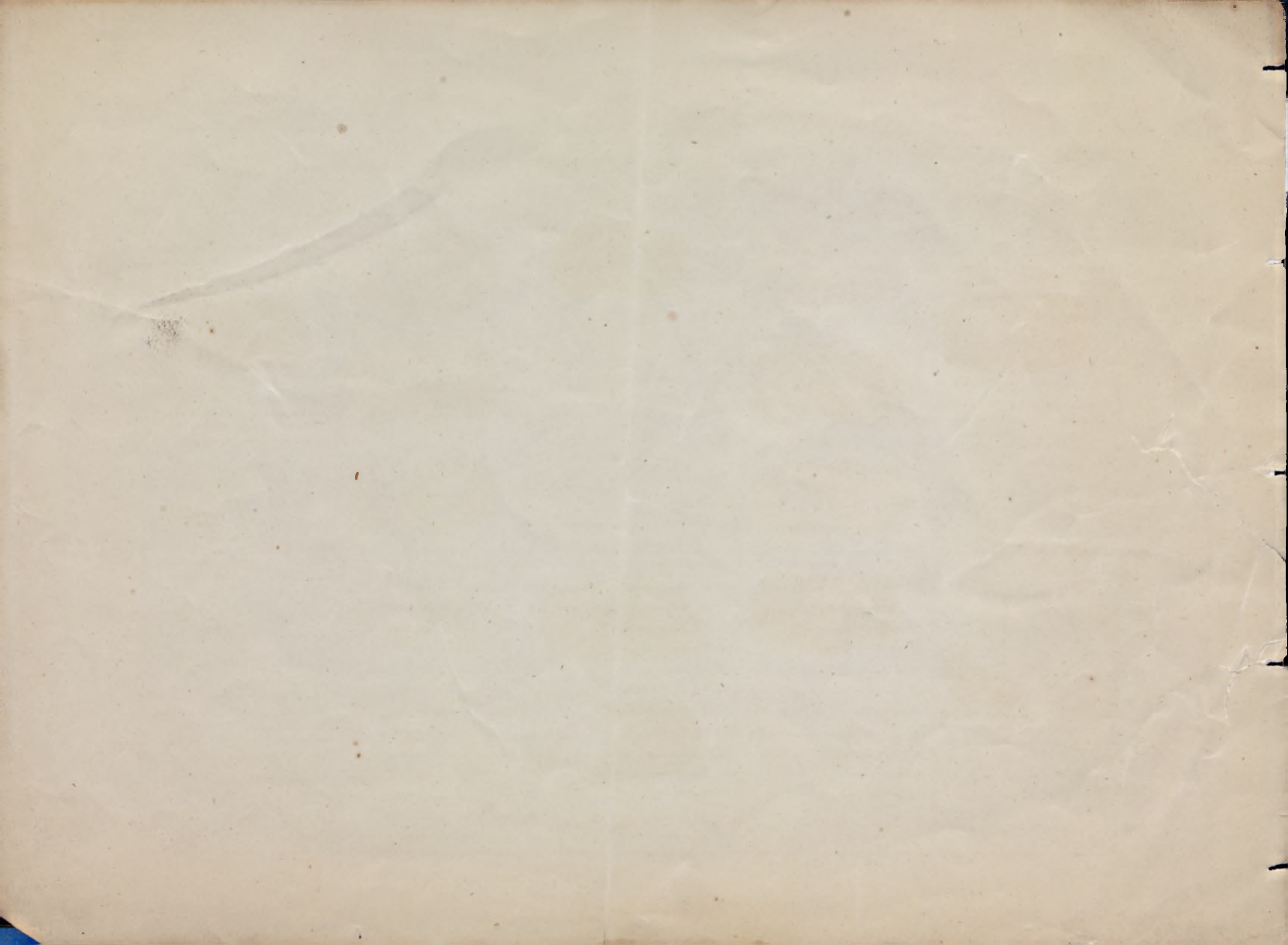
Tytuł jest rzeczą niezbędną i przyczynić się może do upiększenia mapy lub planu. Rysowanie jednak kamieni, pomników, kolumn, tarcz lub zwojów na których umieszczano tytuł i otaczano je drzewami, widokami i t. p. jako zupełnie nieestosowne i nieodpowiednie rodzajowi rysunków mappowych dawno już zarzucono. Używać jednak można pism ozdobnych.

Obierając miejsce na tytuł, względ na to mieć należy, aby pomieścił się wygodnie, i aby wyrazy lub litery nie stykały się z przedmiotami rysunku.

W układzie tytułu następującym warunkom zadosyć uczynić należy:

1. aby przy podziale na wiersze, dwa wyrazy do siebie należące, lub objaśniające się nie były rozdzielone;
2. aby jeden wiersz nie był zbyt długim a inny zbyt krótkim;
3. aby najgłówniejszy wyraz napisany był głoskami największemi i w sposób więcéj od innych wpadający w oko;
4. aby wielkość głosek innych wyrazów miała pewien stosunek do wyrazu głównego.

5. Można używać pism rozmaitych, lecz oszczędność zachować w ozdobienu ciągami, które jako podrzędne cieńsze być powinny od liter, nieprzeszkadzając wyrazności przecinaniem się i zakrętami.

WZÓR KOLOROWANIA MAPP I PLANÓW

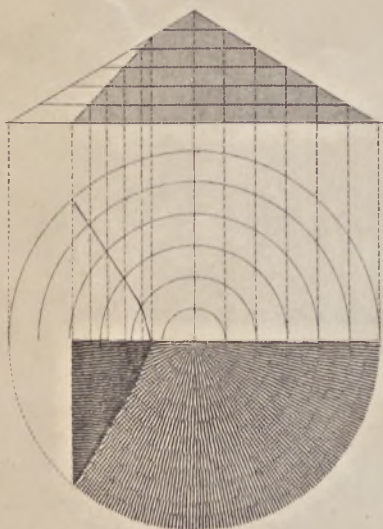
	Rola	Ogrody	Sady	
Ogrody (ozdobnie)				Lasy w rzutach
	Łąki	Pastwiska	Wagwa	
				
Rzeki (ozdobnie)	Łąki	Wody	Wienytki	
				Drogi
	Lasos iglaste	Lasos liściowe	Lasos mieszane	
				
Miasta i Woie	Skaly i Piaski	Krzaki	Góry	
				
				<p>Budyuki</p> <ul style="list-style-type: none"> murowane drewniane lepiane

Kolory używane Tusz czarny, Karmin, Gummi gutta, Bleu de prusse i Bister.

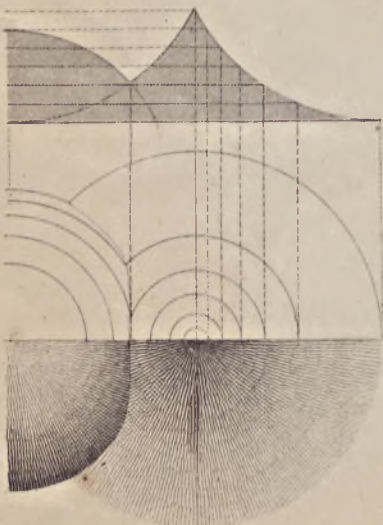

Stopniowanie w oznaczaniu pochyłości

1:11	2:10	3:9	4:8	5:7	6:6	7:5	8:4	9:3	10:2	11:1	12
5°	10°	15°	20°	25°	30°	35°	40°	45°	50°	55°	60°

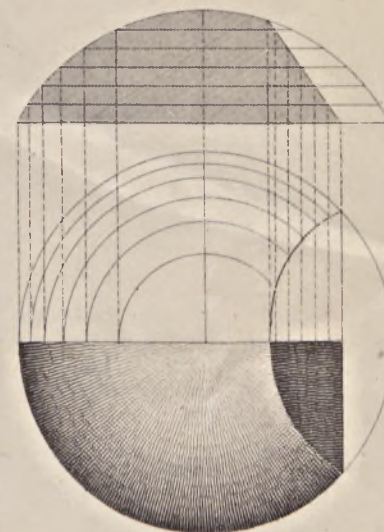
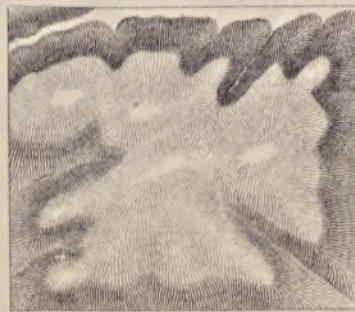
Ostrokrąg.

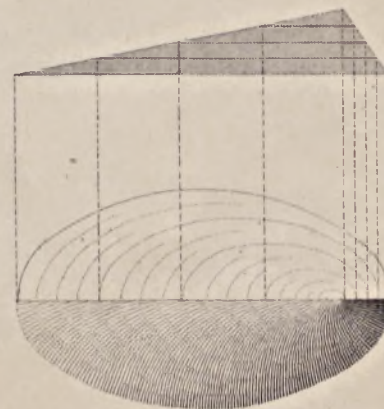
Ostrokrąg ze spadkiem mklestym.

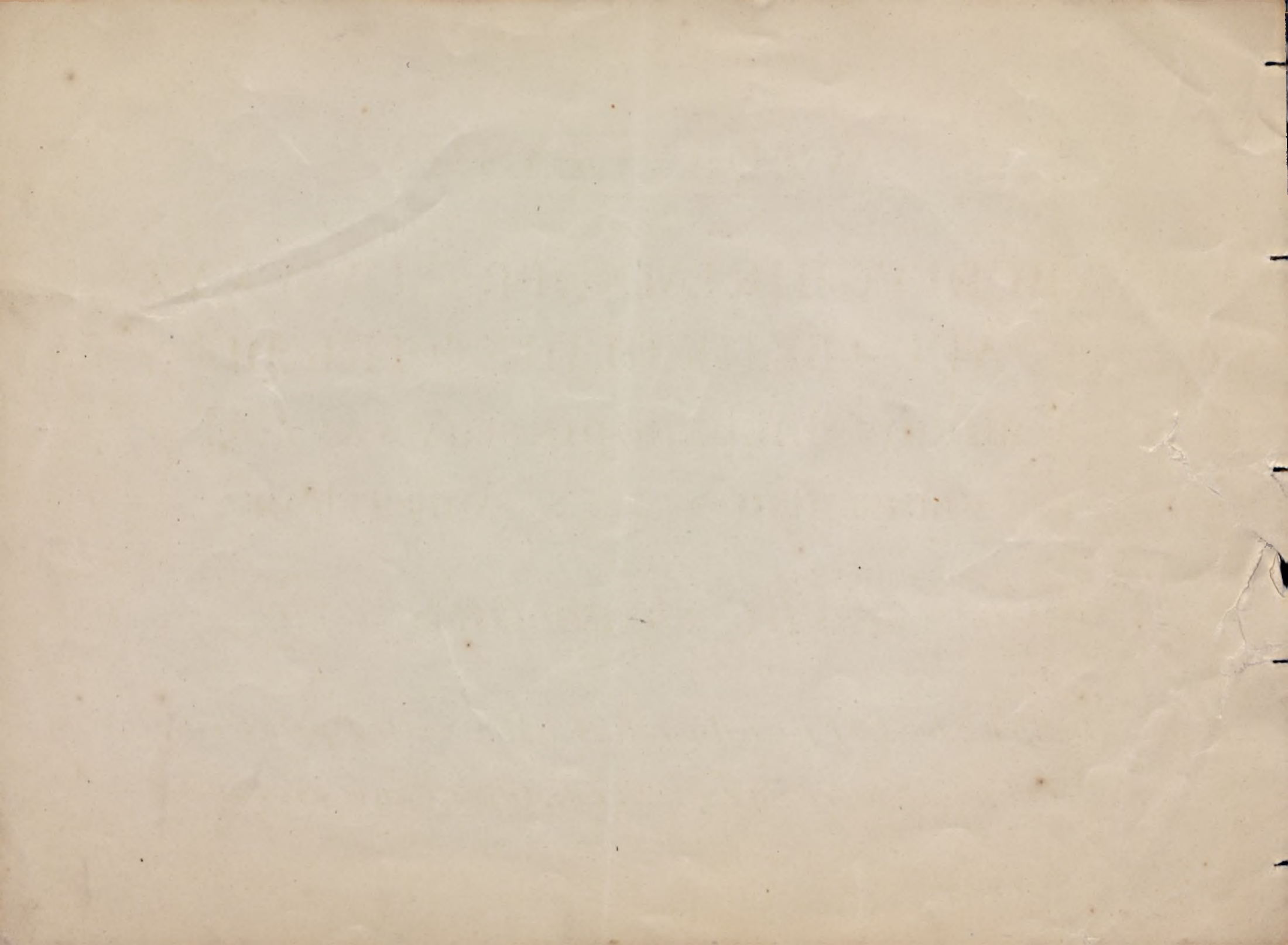
Okolice gór:ysta.

Odcinek kuli.

Odcinek ostrokregu.

WZORY PISMA.

Głoski rzymskie stojące ~ Antiqua

A B C D E F G H I K L M N O P R S T U V W X Y Z

А Б В Г Д Ж З И Л П У Ф Ч Ъ Ъ Э Я

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v w x y z : é í

Б В Г Д Ж З И Л П М П Ф Ч Ъ Ъ Э Я

Głoski rzymskie pochyle

32 1837 46.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 5
1 2 3 4 5 6.

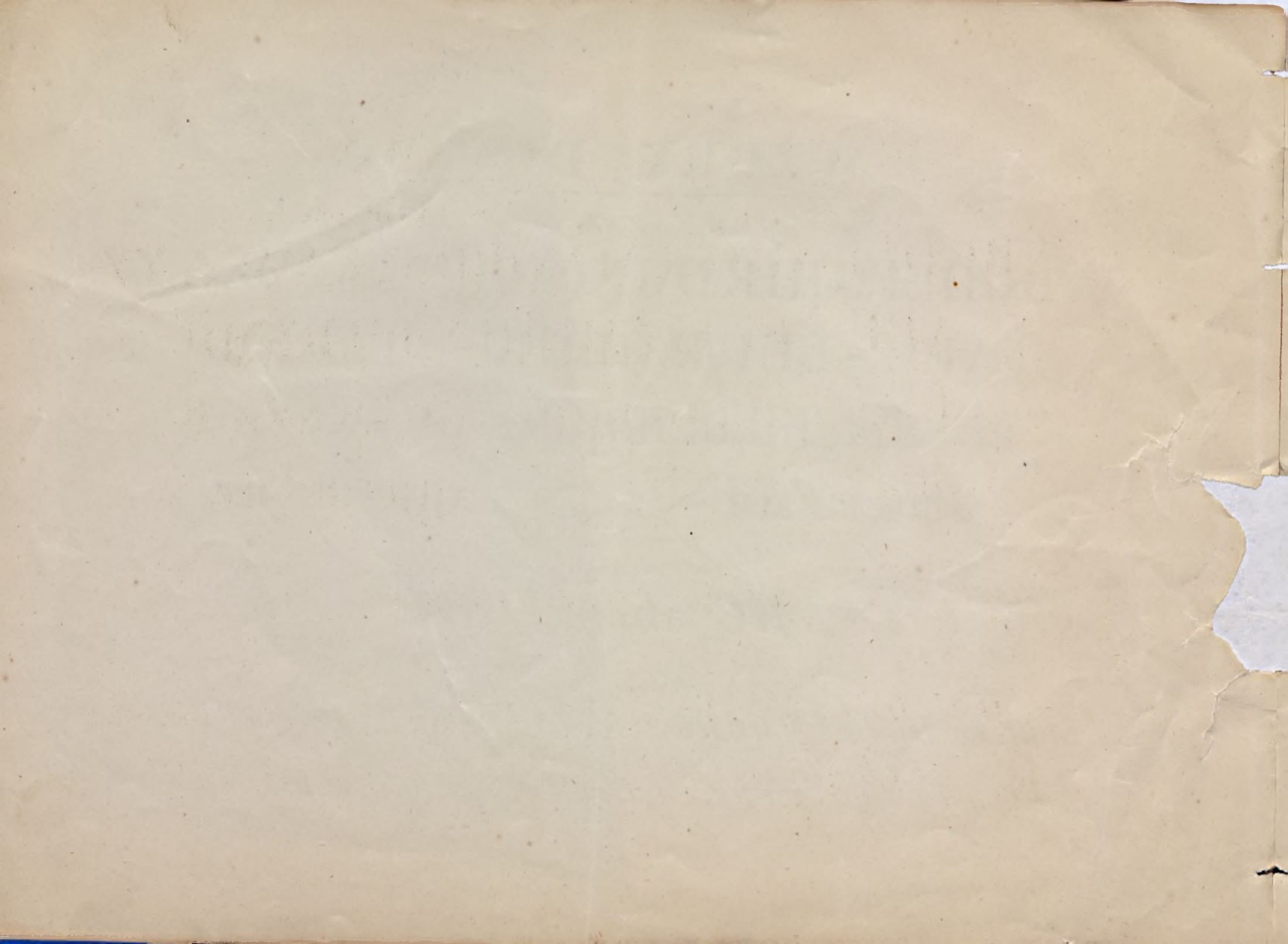
A B C a b c o h i O R S

21. 1837. 59.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
7 8 9 0 62.

Poldruk czyli Italika

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss f

Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz а б в г д ж з л м н п ф ч ъ а ъ я

Parysow

Wawrzyszew

PLAN
OKOLIC BIELAN

Syberya

Młociny

Bielany

Marymont

Szkola ply wartha

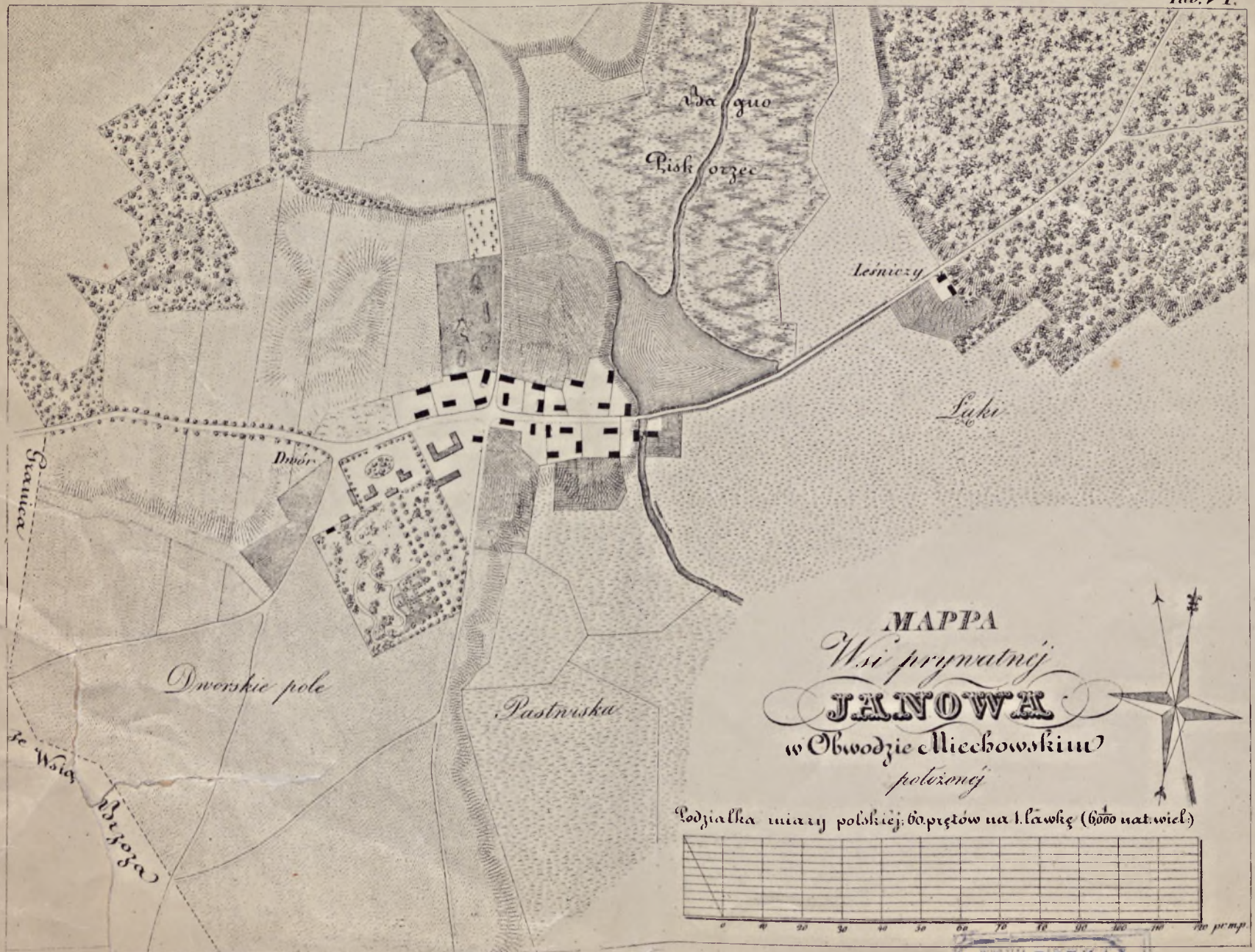
Ruda

W I S Ł A

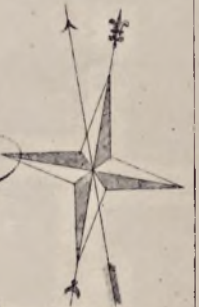
0 100 200 300 400 500 Sazhenas

0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 Sazhenas

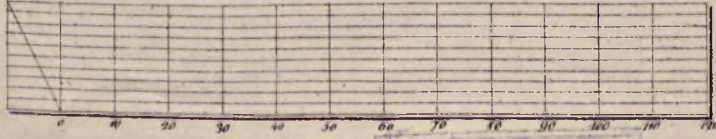

MAPPA
Wsi przynależnej
JANOWA
 w Obwodzie Miechowskiem
położonej

Podziałka miary polskiej: 60 prętów na 1 ławicę (6000 nat. wiel.)

BIBLIOTEKA
 WYDZIAŁ
 ARCHIWALNICTWA

10

2858

